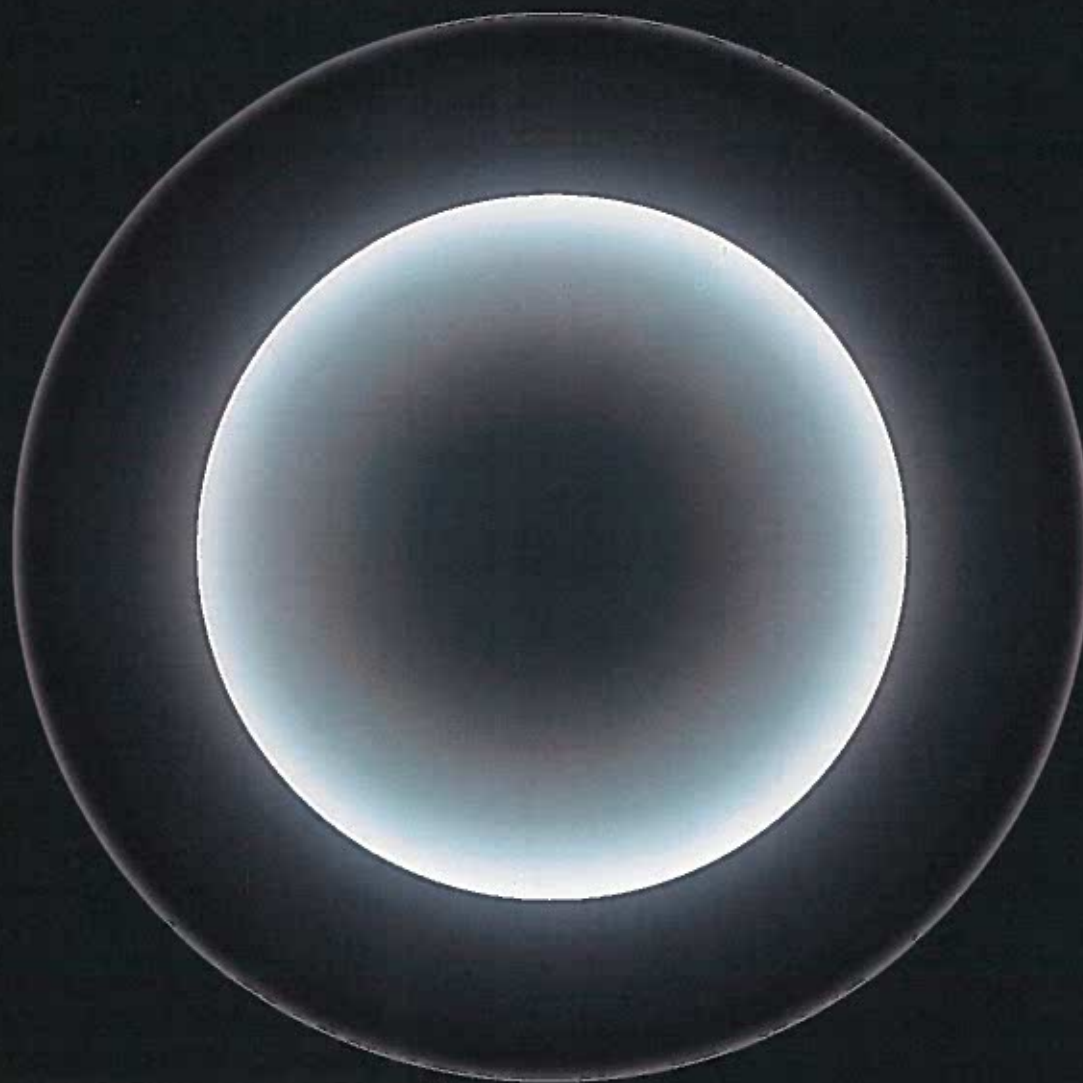

Deloitte.

Omgevingsdienst Midden-Holland

Accountantsverslag over het jaar geëindigd op 31 december 2016

STRIKT VERTROUWELIJK

Aan de leden van het algemeen bestuur
van de Omgevingsdienst Midden-Holland
Postbus 45
2800 AA GOUDA

Datum:

15 juni 2017

Ons kenmerk:

2017.021064/LR

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2016, waarin onze belangrijkste controlebevindingen zijn samengevat. Voorts treft u een analyse aan van de ontwikkelingen in uw vermogen en resultaat.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst Midden-Holland (hierna: ODMH). In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2016 gecontroleerd.

Onze bevindingen bespreken wij op 22 juni 2017 met het algemeen bestuur. Bij die gelegenheid beantwoorden wij ook graag uw vragen.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor het algemeen bestuur van ODMH.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

W. Kalkman RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2014' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

---

1. Hoofdpunten van de controle	4
2. Deelnemersbijdragen	6
3. IT	7
4. Overige bevindingen controle jaarrekening	8
5. Analyse vermogen en resultaat	12
6. Interne beheersing	14
Bijlagen	
A: Niet-gecorrigeerde controleverschillen	17
B: Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening	18

---

1. Hoofdpunten van de controle

#01 Verloop van de controle

De jaarrekeningcontrole bij ODMH is op 20 maart 2017 gestart. Onze controle is uitgevoerd zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging van 16 januari 2017. Gedurende de jaarrekeningcontrole is het opsteldossier verder aangevuld en zijn er correcties in de jaarrekening doorgevoerd. De uitgevoerde werkzaamheden hebben geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring, die wij u op 31 mei 2017 separaat hebben toegezonden.

#02 Reikwijdte van de controle

Met de opdrachtbevestiging van 16 januari 2017 heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2016. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging voor 2016. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2016 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

#03 Deelnemersbijdrage

De afgelopen jaren is de systematiek van afrekening gewijzigd. Daarnaast is sprake geweest van het toetreden van nieuwe gemeenten, en van wijzigingen in de applicaties. De complexiteit is hiermee toegenomen. In de jaarrekening 2016 is een aanvullende toelichting opgenomen bij de verwerkingwijze van de deelnemersbijdragen. Wij hebben een aantal adviezen geformuleerd om de administratieve beheersing van de deelnemersbijdrage te verbeteren. Hier gaan wij in hoofdstuk 2 nader op in.

#04 IT

In verband met de verdere digitalisering en de wijzigingen in de deelnemersbijdragen zoals hiervoor is beschreven, hebben wij in onze controle meer aandacht besteed aan de IT-omgeving van ODMH. Wij doen in hoofdstuk 3 een aantal aanbevelingen om de beheersing van de IT-omgeving te verbeteren. De belangrijkste aandachtspunten liggen op het gebied van het gebruikersbeheer.

#05 Overige bevindingen controle jaarrekening

In dit hoofdstuk hebben wij onze bevindingen ten aanzien van de overige onderwerpen opgenomen. Onder andere rechtmatigheid, presentatie jaarrekening, WNT en SiSa komen hierin naar voren.

---

1. Hoofdpunten van de controle (vervolg)

#06 Analyse vermogen en resultaat

Het eigen vermogen van ODMH neemt af van € 3,7 miljoen naar € 3,5 miljoen. Het voordelige resultaat over 2016 bedraagt € 0,7 miljoen.

#07 Interne beheersing

Onze belangrijkste bevindingen en adviezen ten aanzien van de interne beheersing hebben betrekking op het betalingsverkeer, het documenteren van de uitgevoerde interne controles en het actualiseren van het beleid. Voor meer informatie verwijzen wij naar hoofdstuk 6.

#08 Geïdentificeerde fouten en tekortkomingen in de toelichtingen

De materialiteit bij de planning en uitvoering van onze controle bedroeg € 207.000 (2015: € 176.000). Deze materialiteit sluit aan op het door het algemeen bestuur vastgestelde controleprotocol.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten	€ 207.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten	€ 621.000

Rapporteringstoleranties

Fouten en onzekerheden	€ 50.000
------------------------	----------

Tijdens onze controle hebben er een aantal correcties plaatsgevonden ten opzichte van de conceptgrootrekening, met betrekking tot de overlopende passiva, de projectbaten, de projectlasten, de kortlopende vorderingen en de kortlopende schulden. In bijlage A hebben wij een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden.

#09 Onafhankelijkheid

- Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van ODMH en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.
- Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en ODMH, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.
- Bijlage B bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

2. Deelnemersbijdragen

#01 Inleiding

Een belangrijk deel van de opbrengsten van ODMH is gebaseerd op de bijdragen van deelnemers. Het proces rondom deze bijdragen is complex.

#02 Afrekenmethodiek

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat niet voor alle producten in het productenboek expliciet gemaakt is op welke wijze de afgenomen producten worden afgerekend. In de jaarrekening 2016 heeft ODMH hieromtrent een toelichting opgenomen. De werkelijke wijze van afrekenen wijkt af van de gemaakte afspraken, zoals vastgelegd in het productenboek. Wij adviseren u dan ook om voor 2017 expliciete afspraken te maken over de afrekenmethodiek per product. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat er producten worden geleverd die niet zijn opgenomen in het productenboek voor de betreffende deelnemer. Het is van belang dat bij actualisatie van het productenboek, dit volledig wordt gemaakt.

#03 Toerekening van producten

In de afrekenmethodiek is vastgelegd dat u jaarlijks monitort in welke mate de begrote producten uit het jaarprogramma geleverd zijn. Indien er minder dan 95% of meer dan 105% van de producten gerealiseerd is, wordt over het mindere van de 95% of het meerdere van de 105% afgerekend. Mede daarom is het van belang te beschikken over een betrouwbare productieregistratie.

Tijdens de controle over 2016 hebben wij geconstateerd dat de producten niet altijd aan het juiste jaar zijn toegerekend. Het betreft één product dat in 2015 is afgerond en één product dat in 2017 is afgerond. Daarnaast blijkt dat de datum van gereedmelding niet voor alle producten ook het moment van de opbrengstenverantwoording is, bijvoorbeeld doordat er nog een bezwaartermijn loopt. Dit is voornamelijk van toepassing voor omgevingsvergunningen. Voor deze producten wordt de opbrengst verantwoord op het moment dat de bezwaartermijn verstreken is.

Wij adviseren u om dit beter te monitoren, op basis van het aanpassen van het productieregistratiesysteem. Wij hebben geconstateerd dat producten niet altijd tijdig gereed gemeld zijn. Hierdoor was de opbrengst met betrekking tot deze producten niet tijdig verantwoord. Tevens is er op dit moment sprake van de afhandeling van producten door de beleidsmedewerkers, waardoor zij bepalen wanneer een product wordt afgerekend. Wij hebben geconstateerd dat voor een aantal producten achteraf niet meer vastgesteld kan worden of het product geleverd is aan een gemeente of aan de provincie. Tevens hebben wij geconstateerd dat enkele producten volgens de registratie geleverd waren aan de provincie, terwijl deze in werkelijkheid waren geleverd aan een gemeente (en vice versa). Wij adviseren u hiermee in de productieregistratie rekening te houden.

Wij adviseren u scherper toe te zien op de betrouwbaarheid van de productregistratie. Bij de 2-maandsrapportages worden de afgehandelde producten nog beoordeeld door de teamleiders. Dit ligt echter niet zichtbaar vast. Wij adviseren dan ook om hiervoor een checklist te hanteren, waarbij diverse punten, zoals de afhandeling van producten, worden vastgelegd.

De impact van bovenstaande bevindingen is dat er aanvullende waarnemingen zijn uitgevoerd, om vast te stellen in welke mate sprake is van afwijkingen. De conclusie is dat de bevindingen geen invloed hebben op de financiële afrekening met de deelnemers; derhalve zijn correcties achterwege gebleven.

#04 Onderhanden werk

Met name de kentalproducten worden pas verantwoord op het moment dat een product gereed is. Indien sprake is van producten die de jaargrens overschrijden, wordt met het toepassen van de huidige systematiek de opbrengst voor een deel aan een onjuist jaar toegerekend. Indien reeds een deel van de uren in 2016 is gemaakt, zijn de hiermee samenhangende (personeels)kosten verantwoord in 2016, terwijl als het product in 2017 gereed is, de opbrengsten in 2017 verantwoord worden. Mogelijk is het effect van het toepassen van de onderhanden werk systematiek beperkt. Dit kan het geval zijn wanneer jaarlijks sprake is van een ongeveer gelijkblijvend volume van producten dat de jaargrens overschrijdt. Nader onderzoek hiernaar is derhalve nodig. Wij hebben met uw organisatie afgesproken dat u in 2017 het in 2016 gestarte onderzoek verder uitvoert, waarna bepaald kan worden wat het effect is van het opnemen van een post onderhanden werk. ODMH zal tevens in overleg treden met andere omgevingsdiensten, aangezien daar hetzelfde vraagstuk kan spelen.

---

3. IT

#01 Inleiding automatisering

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening, en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk.

In 2016 hebben wij in het kader van de jaarrekeningcontrole de volgende applicaties gecontroleerd:

- Verseon (KOFAX, digitale factuursysteem/workflow)
- Timetell (tijdregistratiesysteem)
- Crystal Reports / SQL (rapportagetool)

Om de betrouwbaarheid van de IT-omgeving, voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole, te kunnen vaststellen, hebben wij allereerst de algemene IT-omgeving van ODMH in kaart gebracht, waaruit het IT-landschap blijkt. Vervolgens hebben wij de betrouwbaarheid van de IT-omgeving vastgesteld. Dit doen wij door middel van interviews waarin de opzet is besproken. Vervolgens hebben wij vastgesteld dat deze opzet overeenkomt met de werkelijkheid (bestaan). Nadat wij de betrouwbaarheid van de 'General IT-omgeving' hebben vastgesteld, hebben wij specifieke applicaties getest, zoals hiervoor genoemd. Een belangrijk onderdeel van de controle is de controle op de aan de gebruikers toegekende bevoegdheden. Hierbij doen wij onder andere onderzoek naar hoge rechten accounts, stellen wij vast of er voldoende functiescheiding in de applicatie bestaat, en of de applicatie betrouwbaar is. Naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden, doen wij de volgende aanbevelingen.

#02 Gebruikersbeheer (Windows, Verseon, Timetell, Crystal Reports/SQL)

Wij hebben geconstateerd dat geen periodieke controle wordt uitgevoerd op de aan de gebruikers toegekende rechten. Dit is van belang om te kunnen vaststellen dat de eerder aan de gebruikers toegekende rechten nog steeds van toepassing zijn. In 2016 is geconstateerd dat een aantal gebruikersaccounts nog actief was, terwijl de medewerkers uit dienst getreden zijn. Wij constateren overigens dat ODMH over standaardprocedures beschikt voor het toekennen en intrekken van rechten, maar deze procedures hebben dit niet kunnen voorkomen. In aanvulling op deze procedure adviseren wij een periodieke review uit te voeren, om vast te stellen dat de standaardprocedures in de praktijk werken. Daarnaast adviseren wij het aantal accounts dat niet aan één gebruiker gekoppeld is zoveel mogelijk te beperken (admin accounts). De wachtwoorden van de admin accounts, de service accounts en een aantal gebruikersaccounts worden niet periodiek gewijzigd. Wij adviseren dit wel te doen. Daarnaast voldoen niet alle wachtwoorden aan de daaraan te stellen eisen.

#03 Wijzigingsbeleid

ODMH beschikt niet over een gedocumenteerd wijzigingsbeheerproces. Wij raden u aan te komen tot een gedocumenteerd proces, en in het beleid een audit trail op te nemen aangaande het testen, goedkeuren en doorvoeren van wijzigingen. Vanwege de beperkte bezetting van het verantwoordelijke team kan er namelijk een conflict in verantwoordelijkheden en rollen optreden. Op basis van de applicaties of andere registraties kan nu niet achteraf worden vastgesteld welke wijzigingen zijn doorgevoerd. Hierdoor is er geen controle achteraf mogelijk.

#04 Patches

Microsoft geeft periodiek beveiligingspatches uit waarmee de beveiliging op niveau kan worden gehouden. In 2016 zijn de door Microsoft als kritiek bestempelde updates niet geïnstalleerd door ODMH. Wellicht hebt u hierdoor (onnodige) risico's gelopen. Wij adviseren u in ieder geval de kritieke updates zo snel mogelijk na uitgifte te installeren.

---

4. Overige bevindingen controle jaarrekening

#01 Begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de gemeentewet en moeten door het algemeen bestuur zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting, en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en –bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven, en dat het dagelijks bestuur belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan het algemeen bestuur, zodat het algemeen bestuur hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding van budgetoverschrijdingen aan het algemeen bestuur heeft het risico in zich dat het dagelijks bestuur inbreuk maakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid 2016 van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft door de accountant niet in alle gevallen te worden meegewogen in zijn oordeel. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. Het algemeen bestuur heeft middels het controleprotocol 2016 nadere regels gesteld. In het controleprotocol wordt voor acht soorten kostenoverschrijdingen aangegeven of deze al dan niet meewegen in het oordeel van de accountant.

De accountant moet deze kostenoverschrijdingen – waarvan het dagelijks bestuur in de jaarrekening moet aangeven dat het algemeen bestuur deze nog dienen te autoriseren – in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij het algemeen bestuur nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

In totaal heeft het ODMH € 21,6 miljoen aan lasten begroot (na wijziging), tegenover € 20,6 miljoen werkelijke lasten. Dit is in totaal een onderrealisatie van € 1,0 miljoen (5%). Deze onderrealisatie wordt voor het grootste deel veroorzaakt door lagere lasten op het programma Milieu. Voor meer informatie over deze onderrealisatie verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.4.2 van de jaarrekening 2016.

Aan baten had het ODMH een bedrag van € 21,7 miljoen begroot (na wijziging), tegenover € 21,3 miljoen werkelijke baten. In totaal gaat het om een lagere realisatie aan baten van € 0,4 miljoen (2%). Hier ontstaat de afwijking met name bij het programma Milieu. Voor meer informatie over deze hogere realisatie verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.4.2 van de jaarrekening 2016.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid toetsen wij de lastenoverschrijdingen per programma. Op geen van de programma's zijn de begrote lasten overschreden. Derhalve concluderen wij dat er geen begrotingsoverschrijdingen zijn die meetellen voor het oordeel van de accountant.

4. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#02 Single information Single audit

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van SISA zijn verantwoord. Wij doen dit met een tabel, die ook moet worden opgenomen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Per regeling is hierin aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd:

Nr.	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	n.v.t.	€ 0	n.v.t.

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, is er geen sprake van ongecorrigeerde fouten of onzekerheden. Uit de controle is naar voren gekomen dat ODMH een deel van de werkzaamheden inzake de sanering verkeerslawaaai laat uitvoeren door een aantal gemeenten. Het is van belang dat met deze gemeenten wordt afgesproken dat er tijdig verantwoording wordt afgelegd over de uitgaven. ODMH dient controles te kunnen uitvoeren op onder andere de subsidiabiliteit van de verantwoorde kosten. Dit was voor 2016 nog niet het geval en derhalve zijn deze kosten gecorrigeerd in de SISA-bijlage 2016 van ODMH. Alternatief is dat ODMH om een controleverklaring vraagt van de deelnemende gemeenten, om op deze wijze voldoende zekerheid te verkrijgen over onder andere de subsidiabiliteit van de verantwoorde kosten.

#03 Bevestigingen van het dagelijks bestuur

Wij hebben van het dagelijks bestuur een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

#04 Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het dagelijks bestuur geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het dagelijks bestuur en de medewerkers van ODMH de volledige medewerking verleend, en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

#05 Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen. Met ingang van 1 januari 2013 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd, beloningen van topfunctionarissen openbaar dienen te maken, ook als deze de in de wet gestelde maximale bezoldiging van € 179.000 niet te boven gaan. Daarnaast dienen gemeenschappelijke regelingen de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000. In 2016 is voor geen van de topfunctionarissen en overige medewerkers sprake van een overschrijding van de grensbedragen.

4. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#06 Europese aanbestedingen

Wij hebben bij de aanbestedingenanalyse over 2016 vastgesteld dat sprake is van diverse contractpartijen waar tijdelijke werknemers worden ingehuurd. Er is in 2016 sprake van één raamovereenkomst met een contractpartij. Voor de overige inhuur wordt een contract afgesloten wanneer de inhuur aan de orde is. Aangezien de Europese aanbestedingsregels inzake inhuur van personeel zijn aangescherpt per 16 april 2016, ontstaat er per die datum een groter risico op onrechtmatigheden. Wij adviseren u inzicht te krijgen en te geven in de totale benodigde inhuurcapaciteit, en vervolgens te bepalen waar raamovereenkomsten voor afgesloten dienen te worden. Deze raamovereenkomsten dienen in overeenstemming met de Europese aanbestedingsregels te worden aanbesteed. In 2016 zijn er overigens geen onrechtmatigheden gebleken. Echter, om te voorkomen dat dit in 2017 gebeurt, is het van belang dat ODMH hier volledig inzicht in krijgt.

#07 Naleving van wet- en regelgeving overig

Wij hebben geen kennis van overige te rapporteren omstandigheden in verband met het niet-naleven van wet- en regelgeving.

#08 Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen, die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen.

#09 Frauderisicoanalyse

ODMH beschikt over een gedocumenteerde frauderisicoanalyse. Deze frauderisicoanalyse is in 2015 opgesteld en sindsdien niet meer geactualiseerd. Wij adviseren u de frauderisicoanalyse jaarlijks te actualiseren. Door de frauderisicoanalyse periodiek te evalueren en te actualiseren, maakt de analyse een permanent deel uit van het systeem van ODMH, dat is gericht op het onderkennen van (bedrijfs)risico's, het inschatten van het belang en de waarschijnlijkheid van deze risico's, en het ondernemen van acties. Op eventuele niet-afgedekte risico's dienen aanvullende controles te worden uitgevoerd. Een gedocumenteerde en actuele analyse is tevens een goede basis voor het voeren van discussies over (fraude)risico's in bijvoorbeeld het MT, het DB en het AB. De frauderisicoanalyse van ODMH is nog niet besproken op het niveau van het DB en/of het AB. Gezien de verantwoordelijkheden van deze organen, adviseren wij u de frauderisicoanalyse in het DB en het AB te bespreken. De huidige frauderisicoanalyse is een goede basis voor een verdere doorontwikkeling van de frauderisicoanalyse. De frauderisicoanalyse is opgesteld met als uitgangspunt dat sprake is van effectieve interne beheersingsmaatregelen. Van niet al deze interne beheersingsmaatregelen wordt vastgesteld dat deze werken. Wij adviseren u bij het opstellen van de frauderisicoanalyse nog niet uit te gaan van een effectieve werking van de interne beheersingsmaatregelen, en dus de risicoclassificatie in te vullen zonder rekening te houden met de getroffen interne beheersingsmaatregelen. Vervolgens dient u voor de belangrijkste risico's vast te stellen dat de interne beheersingsmaatregelen effectief zijn en dus het risico afdekken. Indien niet alle risico's volledig worden afgedekt door de interne beheersingsmaatregelen, dan dienen er aanvullende controles te worden uitgevoerd. Deze controles kunnen als onderdeel van de verbijzonderde interne controle worden uitgevoerd.

4. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#10 Fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het management van ODMH, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen, in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop gericht waren om het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen.

Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

#11 Presentatie jaarrekening

In de financiële administratie wordt één grootboekrekening gebruikt die in de jaarrekening in verschillende categorieën wordt uitgesplitst (vooruitbetaalde kosten, nog te betalen kosten en nog te ontvangen bedragen). Om de uitsplitsing van deze grootboekrekening te kunnen maken, is handmatig uitzoekwerk nodig, dat uiteraard foutgevoelig is. Wij adviseren u de betreffende rekening in de financiële administratie reeds te splitsen, zodat het verband met de verantwoording in de jaarrekening eenvoudiger te leggen is.

In de conceptjaarrekening was sprake van vorderingen en schulden die met elkaar gesaldeerd waren. Saldering van vorderingen en schulden mag echter alleen plaatsvinden wanneer deze betrekking hebben op dezelfde tegenpartij, en naar verwachting gelijktijdig worden afgewikkeld.

#12 Vennootschapsbelasting (vpb)

In de jaarrekening 2016 van ODMH is geen verplichting inzake vennootschapsbelasting opgenomen. Uit de eigen analyse van ODMH is gebleken dat er momenteel geen vpb-belaste activiteiten voorkomen waarbij sprake is van fiscale winst. Wij adviseren u de ontwikkelingen inzake vpb voor overheidsbedrijven en uw eigen vpb-positie te blijven monitoren, om tegenvallers inzake de vpb te voorkomen, dan wel deze ontwikkelingen tijdig te signaleren. Daarnaast kunt u overwegen uw vpb-positie af te stemmen met de Belastingdienst.

---

5. Analyse vermogen en resultaat

#01 Ontwikkeling eigen vermogen

Het BBV kent een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. ODMH mag geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten bedraagt € 201.000 voordelig. Per saldo is tussentijds reeds € 534.000 aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijke gerealiseerde resultaat € 735.000 voordelig bedraagt. Dit bedrag is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

Het begrote resultaat bedraagt € 0. Bij de begroting na wijziging is dit bijgesteld tot € 150.000 voordelig. Het uiteindelijke gerealiseerde resultaat is € 585.000 hoger dan bij de begroting na wijziging werd verwacht. Dit voordelige resultaat is met name veroorzaakt door voordelen op de programma's Milieu, en Bouw- en woningtoezicht ad € 600.000, door lagere (personeels)lasten. Voor een nadere toelichting hieromtrent, verwijzen wij naar hoofdstuk 4.4.2. van de jaarstukken 2016. Gezien de relatief grote verschillen tussen de begroting na wijziging en de uiteindelijke realisatie, adviseren wij u hiernaar nader onderzoek te doen, om zo het prognosticerend vermogen van uw organisatie te verbeteren.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de mutaties in de reserves schematisch weergegeven (x € 1.000):

Ontwikkeling eigen vermogen	2013	2014	2015	2016
Stand van de reserves per 1 januari	749	2.107	2.852	3.679
Tussentijdse resultaatbestemming tijdens boekjaar	598	36	30	-/- 535
Gerealiseerde resultaat bij jaarrekening	759	708	797	735
Totaal (= gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten)	1.358	745	827	-/- 200
Stand per 31 december	2.107	2.852	3.679	3.479

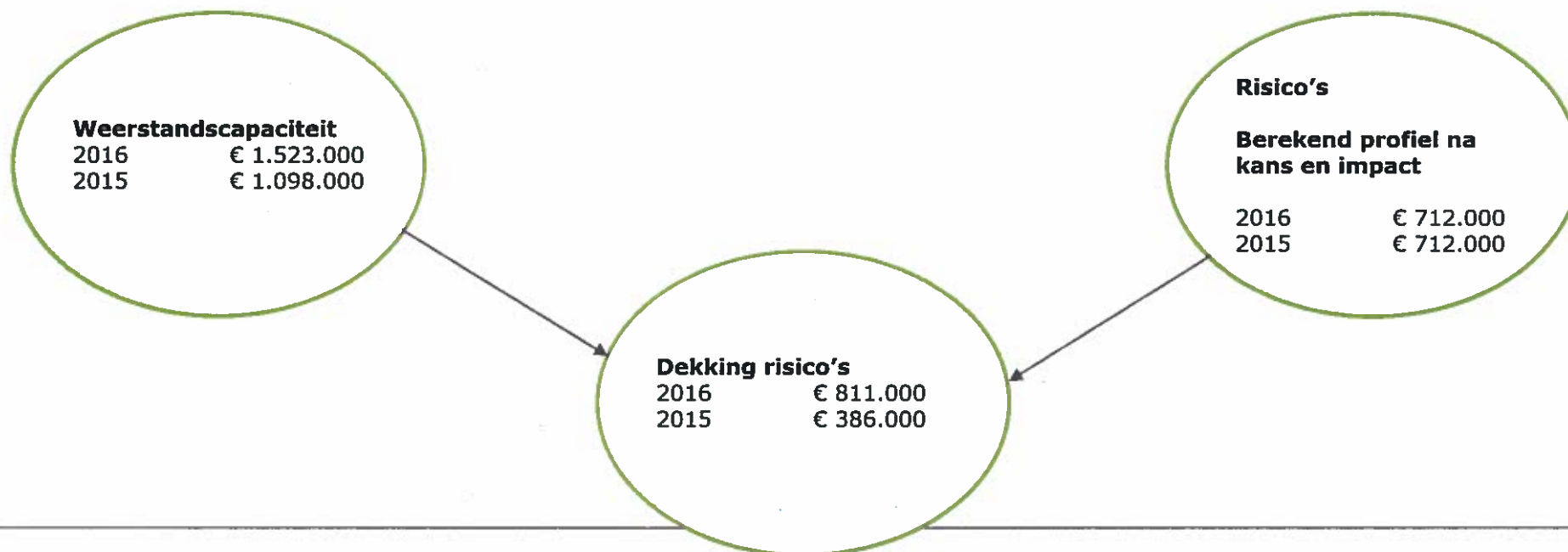
5. Analyse vermogen en resultaat (vervolg)

#01 Ontwikkeling eigen vermogen

Ultimo 2016 bedraagt het saldo van de algemene reserve € 1.523.000 (2015: € 1.098.000). De direct beschikbare weerstandscapaciteit van ODMH is daarmee in 2016 toegenomen. De resultaatbestemming 2016 kan invloed hebben op de omvang van de algemene reserve. In de paragraaf Weerstandsvermogen heeft u toegelicht dat het weerstandsvermogen € 1.523.000 bedraagt. Het door ODMH berekende risicoprofiel bedraagt € 712.000. Het beschikbare weerstandsvermogen is voldoende om de door ODMH geïdentificeerde risico's af te dekken.

In onderstaand overzicht is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel per 31 december 2016 weergegeven (x 1). Onderstaande vergelijking geeft geen waardeoordeel over het weerstandsvermogen; interpretatie dient plaats te vinden aan de hand van het door ODMH gevoerde beleid. Ter vergelijking is de verhouding volgens de jaarrekening 2015 toegevoegd.

De verhouding tussen de weerstandscapaciteit (het vermogen om risico's af te dekken met eigen vermogen) en de risico's die ODMH geïdentificeerd heeft, komt uit op 2,1 (was 1,5). Er zijn geen voorgeschreven normen voor deze verhouding, maar binnen de gemeentelijke sector wordt vaak als doel gesteld minimaal te beschikken over een weerstandsratio van 1.

6. Interne beheersing

#01 Gereedmelding producten

Er is geen controle na het gereedmelden van een zaak in Squit. De gereedmelding vindt plaats door de uitvoerende medewerker. Na de gereedmelding wordt het product ook opgenomen in het jaarprogramma van de gemeente, en wordt de opbrengst gerealiseerd. Wel is sprake van een controle op de 2-maandsrapportage, die door de teamleiders wordt uitgevoerd. Daarmee wordt tevens naar de geleverde producten gekeken.

#02 Betaalproces

De stamgegevens crediteuren kunnen alleen door medewerkers van de afdeling Financiën worden gemuteerd. Na het doorvoering van de mutatie, wordt deze afgedrukt en gecontroleerd door de coördinator financiën. Er bestaat echter nog geen log-functie in Exact, zodat niet kan worden vastgesteld dat alle mutaties in de crediteurenstamgegevens gecontroleerd zijn. Wij adviseren de log-functie in Exact te implementeren, en een door het systeem afgedwongen controle te verrichten op de wijzigingen van crediteurenstamgegevens, door bijvoorbeeld een crediteur te blokkeren tot er goedkeuring is gegeven door een tweede medewerker. Overigens wordt er als onderdeel van het betalingsverkeer een steekproefsgewijze controle uitgevoerd, waarbij de intern controleur vaststelt dat wordt betaald op het juiste bankrekeningnummer. Deze controle wordt echter steekproefsgewijs uitgevoerd en wordt niet volledig zichtbaar vastgelegd. Wij adviseren u deze controle zichtbaar vast te leggen.

In 2016 is gebleken dat, voordat de betalingen werden verricht, er geen controle mogelijk was aan de hand van de hashtotals, omdat de betaaladvieslijsten deze controle niet genereerde. Hierdoor heeft er achteraf een uitgebreidere controle plaatsgevonden op het betalingsverkeer, waaruit overigens geen bevindingen zijn gekomen.

Wij hebben geconstateerd dat er geen definitieve betaallijst is waarin niet meer gemuteerd kan worden. Voor de controlebaarheid van de betalingen adviseren wij u de betaaladvieslijsten beter te beveiligen tegen ongewenste mutaties, of op basis van de lijsten uit de financiële administratie een SHA-1 integriteitscode te berekenen.

#03 Prestatielevering inkoopproces

Het onderbouwen van de prestatielevering van de door ODMH ingekochte goederen, diensten et cetera is voor verbetering vatbaar. Facturen worden voor de betaalbaarstelling door een functionaris geaccordeerd voor prestatielevering. Deze prestatieverklaarder tekent de factuur voor akkoord, maar de stukken op basis waarvan de goedkeuring is verleend, worden niet eenduidig gearchiveerd en gedocumenteerd. Hierdoor kost het achteraf (relatief) veel tijd om vast te stellen dat de prestatie door de leverancier daadwerkelijk is geleverd. Wij adviseren u zorg te dragen voor een eenduidige wijze van archiveren en te komen tot beleidsregels, wanneer een uitgebreide documentatie van de prestatielevering noodzakelijk is.

#04 Subsidievoorwaarden

In verband met een aantal taken en activiteiten (projecten), ontvangt ODMH subsidies. Hierbij dient te worden voldaan aan de subsidievoorwaarden van de subsidieverstrekker. Wij hebben geconstateerd dat er geen zichtbare controle plaatsvindt ten aanzien van de vraag of de bestedingen aan deze subsidievoorwaarden voldoen. Hierdoor kost het achteraf relatief veel tijd om te achterhalen of de bestedingen voldoen aan de gestelde voorwaarden. Wij adviseren u bij de boekingen op projecten een vastlegging te maken van de toets aan de subsidievoorwaarden. Hierdoor kan de rechtmatige besteding worden gemonitord. Bij een aantal projectcontroles hebben wij geconstateerd dat niet in alle gevallen duidelijk is wat de exacte subsidievoorwaarden zijn. Hierdoor is het onduidelijk welke kosten rechtmatig zijn. Wanneer dit aan de orde is, adviseren wij u nadere afspraken te maken met de subsidiegever, over de van toepassing zijnde subsidievoorwaarden.

---

6. Interne beheersing

#05 Memoriaalboekingen

Binnen het proces van memoriaalboekingen kunnen handmatige boekingen plaatsvinden. Dit is een van de redenen dat onze controlestandaarden vereisen dat wij verhoogde aandacht moeten hebben voor memoriaalboekingen. Wij hebben als onderdeel van deze controle naar het proces van de totstandkoming van memoriaalboekingen gekeken, en geconcludeerd dat er geen sprake is van een interne controle op de memoriaalboekingen. Dit kan ingeregeld worden door een tweede medewerker de memoriaalboeking voor verwerking in de financiële administratie te laten controleren.

#06 Voorzieningen

Voorzieningen zijn in belangrijke mate gebaseerd op schattingen. Het is van belang dat periodiek wordt vastgesteld dat de gekozen uitgangspunten nog actueel en relevant zijn. Deze toets wordt niet zichtbaar uitgevoerd. Wij adviseren u deze toets periodiek uit te voeren en zichtbaar vast te leggen.

#07 Mandaatbesluit

Het mandaatbesluit dateert uit 2010 en is dan ook inmiddels verouderd. Wij adviseren u op korte termijn dit mandaatbesluit te actualiseren en het opnieuw te laten vaststellen door het DB/AB.

#08 Integriteitsbeleid

Wij hebben geconstateerd dat het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling inmiddels gedateerd zijn. Wij adviseren u op korte termijn het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling te actualiseren en te laten vaststellen door het DB en/of AB.

Bijlagen

Bijlage A – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Er is geen sprake van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 50.000.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

Bevestiging onafhankelijkheid

In overeenstemming met de Nederlandse Corporate Governance Code en het beleid van ODMH ten aanzien van de onafhankelijkheid van de accountant, dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van ODMH in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.

- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien dit aan de orde is, overwegen wij ook het algemeen bestuur te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met ODMH

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en ODMH die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening (vervolg)

Overzicht van overige dienstverlening

Aanvullende dienstverlening (opdrachten verstrekt vanaf 1 januari 2016)

Geen.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of 'Deloitte', 'Deloitte & Touche', 'Deloitte Touche Tohmatsu', or other related names. The 'General Terms and Conditions for Services Deloitte Netherlands, January 2014' registered at the Chamber of Commerce under number 24362837 apply to all engagements under which Deloitte performs services. Deloitte Accountants B.V. is registered with the Trade Register of the Chamber of Commerce and Industry in Rotterdam number 24362853.

© 2017 Deloitte Accountants B.V. All rights reserved.
Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited